

Ярослав ПЕТРИШИН,

orcid.org/0009-0008-7226-4095

аспірант кафедри історії України та правознавства

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Дрогобич, Львівська область, Україна) *yaroslav272016@gmail.com*

УКРАЇНСЬКИЙ ЧИННИК У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ ПРОГРАМІ ПАРТІЇ «ЙОББІК» (2014–2022)

У статті розглянуто особливості формування та еволюції ставлення угорської праворадикальної партії «Йоббік» до Української держави упродовж 2014–2022 рр. Проаналізовано місце українського питання у зовнішньополітичній програмі та публічній риторичній діяльності членів партії в контексті російсько-української війни. Простежено кореляцію між позицією партії «Йоббік» та ключовими наративами російської пропаганди, а також звернено увагу на, по-перше, відсутність у партії цілісної стратегії щодо України та, по-друге, домінування ситуативних політичних оцінок. Розкрито роль заяв керівництва партії та публічних виступів її провідних діячів у конструюванні образу України як «проблемного» та «нестабільного сусіда». Показано, що до початку повномасштабного вторгнення Росії партія демонструвала послідовний скептицизм щодо євроатлантичних прагнень України.

Окрему увагу приділено проросійським наративам партії, інтерпретації причин та характеру війни, а також позиції «Йоббіка» щодо суверенітету й територіальної цілісності України. Доведено, що при трактуванні російсько-української війни «Йоббік» свідомо уникав правової кваліфікації російських дій як акту агресії, замінюючи її релятивістськими поясненнями геополітичного характеру («протистояння Заходу і Росії»). Такий підхід зумовлював вибіркове застосування принципів міжнародного права та сприяв знеціненню проблеми відновлення контролю Української держави над окупованими агресором територіями. Висвітлено особливості використання партією «Йоббік» теми «культурно-освітніх прав угорської національної меншини на Закарпатті» як інструменту політичного впливу та тиску на офіційний Київ, а не як предмету двостороннього правового діалогу. Зроблено висновок про інструментальний та ідеологічно зумовлений характер українського чинника у зовнішньополітичних уявленнях членів партії «Йоббік».

Ключові слова: Україна, Угорщина, Центральна-Східна Європа, праворадикальна партія, «Йоббік», російсько-українська війна, проросійські наративи, суверенітет.

Yaroslav PETRYSHYN,

orcid.org/0009-0008-7226-4095

Postgraduate student at the Department of Ukraine's History and Law

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *yaroslav272016@gmail.com*

THE UKRAINIAN FACTOR IN THE FOREIGN POLICY AGENDA OF THE “JOBBIK” PARTY (2014–2022)

The article examines the features of formation and evolution of the Hungarian far-right party Jobbik's attitude toward the Ukrainian state during 2014–2022. It analyzes the role of the Ukrainian issue in the party's foreign policy program and in the public rhetoric of its members within the context of the Russo-Ukrainian war. The correlation between Jobbik's position and key narratives of Russian propaganda is traced, with particular attention to, first, the party's lack of a coherent strategy toward Ukraine and, second, the dominance of situational political assessments. The role of party leadership statements and public speeches by its prominent figures in constructing the image of Ukraine as a «problematic» and «unstable neighbor» is revealed. It is shown that, prior to Russia's full-scale invasion, the party consistently expressed skepticism toward Ukraine's Euro-Atlantic aspirations.

Special attention is given to the party's pro-Russian narratives, its interpretation of the causes and character of the war; as well as Jobbik's stance on Ukraine's sovereignty and territorial integrity. It is demonstrated that, in interpreting the Russo-Ukrainian war, Jobbik deliberately avoided legally qualifying Russian actions as acts of aggression, instead replacing them with relativistic geopolitical explanations (i.e. «the confrontation between the West and Russia»). This approach resulted in selective application of international law principles and contributed to the devaluation of the issue of restoring Ukrainian state control over territories occupied by the aggressor. The article also highlights the party's use of the «cultural and educational rights of the Hungarian national minority in Transcarpathia» as a tool of political influence and pressure on the official Kyiv, rather than as a subject of bilateral legal dialogue. The study concludes that the Ukrainian factor in Jobbik members' foreign policy outlook is primarily instrumental and ideologically conditioned.

Key words: Ukraine, Hungary, Central and Eastern Europe, far-right party, Jobbik, Russo-Ukrainian war, pro-Russian narratives, sovereignty.

Постановка проблеми. В останнє десятиліття для багатьох впливових партій Центрально-Східної Європи російсько-українська війна стала своєрідним безпековим викликом, чинником перегляду ідеології та політичної риторики, що особливо виразно проявилось в Угорській Республіці у середовищі праворадикалів та популістів. Для цих політичних сил війна стала зручним тлом для актуалізації антиукраїнських наративів, на кшталт «порушення прав національних меншин в Україні», «угорського Закарпаття» тощо. Українська держава у такому дискурсі дедалі частіше поставала не як жертва російської збройної агресії, а як «проблемний сусід», що створював загрози регіональній стабільності. Вищезазначене змушує звернутися до системного аналізу причин та особливостей антиукраїнської риторики угорських праворадикалів (політична партія «Йоббік») як важливого чинника формування суспільних настроїв та загалом зовнішньополітичних орієнтацій держави.

Історіографія. Історіографія досліджуваної проблеми перебуває на етапі становлення і представлена, на сьогодні, здебільшого узагальнюючими працями з історії сучасних суспільно-політичних процесів в Угорщині зокрема та Центрально-Східній Європі загалом (напр.: А. Романюк, В. Литвин «Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи» (Романюк, Литвин, 2016)), або ж окремими розвідками, які відображають діяльність праворадикальних партій в Угорщині та на європейському континенті (напр.: Tamás Boros, András Bíró-Nagy «Jobbik going mainstream: strategy shift of the far right in Hungary» (Boros, Bíró-Nagy, 2022), Ю. Остапець, А. Радько «Вплив парламентських виборів в Угорщині 2022 року на акторний склад та конфігурацію партійної системи» (Остапець, Радько, 2023), С. Федуняк «Праворадикальні сили Європи як інструмент реалізації «доктрини Путіна»» (Федуняк, 2014) та ін.).

Мета статті – охарактеризувати «українське питання» у теорії та практиці угорської праворадикальної партії «Йоббік» у 2014–2022 рр., проаналізувати механізми трансформації риторики членів партії та стратегії у контексті російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. На переконання угорських політологів, потенціал розвитку радикальних правих сил існував в Угорщині з 1990-х рр. – Йозеф Тордьян (один з лідерів Незалежної партії дрібних власників, міністр сільського господарства в уряді Віктора Орбана

(1998–2002 рр.)), відкрито висловлювався за ідею «Великої Угорщини» і повернення країні території, анексованих Тріанонським мирним договором (1920 р.) (Ткач, 2018).

На початку XXI ст. найвпливовішою праворадикальною політичною силою Угорщини була партія «Йоббік» («Jobbik», «Рух за кращу Угорщину»), створена у 2003 р. групою праворадикальнонаштованих студентів та членів націоналістичної Партії справедливості і життя (Влада та опозиція в Угорщині) (Ткач, 2018). Її назва в навколополітичному середовищі стала означальною для будь-якого праворадикального, антиєвропейського, антиліберального й шовіністичного руху з цілком очевидними зв'язками з Москвою», – відзначали аналітики центру «Адастра» (Миرونко, Юрченко, 2022). Вона позиціонувала себе як «консервативна національно-християнська партія, радикальна у своїх методах, яка виступає за захист угорських цінностей та інтересів» (Остапець, Радько, 2023).

Згодом, партія зуміла перетворитися з маргінального руху на «помітного актора загальнонаціональної політики». Зрештою вона стала засновницею «Альянсу європейських національних рухів», до якого увійшли ультра націоналістичні та праворадикальні партії з країн Європейського Союзу (Смишляєв, 2015). Ідеологія цієї політичної сили поєднувала етнонаціоналізм, радикальний євроскептицизм і ревізійні трактування історичного минулого (Смишляєв, 2015). «Йоббік» активно апелював до травми Тріанонського договору, використовуючи її як основу для мобілізації електорату. Партія послідовно експлуатувала тему захисту угорських меншин за кордоном як елемент зовнішньополітичного дискурсу. Важливе місце у програмних заявах займала критика ліберальної демократії та наднаціональних інституцій Європейського Союзу. Антиглобалістська риторика поєднувалася з наголосом на «національному суверенітеті» та культурній однорідності (Смишляєв, 2015).

У 2009 р. партія «Йоббік» пройшла до Європарламенту, набравши майже 15% голосів і провела у депутати три своїх члени. «Йоббік» досяг своєї мети на виборах до Європарламенту та з успіхом завершив весняний похід», – відзначав тоді голова партії Габор Вона на брифінгу свого виборчого штабу (Угорські ультраправі, 2014). Водночас на парламентських виборах 2010 р. в Угорщині партія отримала 47 мандатів (16,67% голосів [Угорська націоналістична партія Jobbik, 2013]) і зайняла третє місце (Ткач, 2018). Проте відзначимо, що вибори відзначалися рекордно низькою явкою (понад 61%, бл. 5 мільйонів вибор-

ців, що на 4% менше, ніж у 2010 р.) (Тужанський, 2017).

Щодо зовнішньополітичних пріоритетів, то у партійній програмі 2010 р. члени «Йоббік» підкреслили важливість тісних відносин з Росією, а 2013 р. лідер руху Габор Вона заявив про близькість позицій його партії до державницького курсу Росії, підкреслюючи спільність орієнтацій на т. зв. «традиційні цінності» (Метельова, 2016).

Україна у цьому контексті розглядалася керівництвом партії «Йоббік» не як самостійний суб'єкт європейської та регіональної політики, а радше як простір перетину геополітичних інтересів «великих держав», передусім Росії. У програмних заявах і публічній риторичі членів партії простежувалося скептичне ставлення до євроатлантичних прагнень України, які трактувалися як штучно нав'язані та такі, що загострюють безпекову ситуацію у Центрально-Східній Європі. Водночас «Йоббік» апелював до теми прав угорської меншини на Закарпатті, використовуючи її як інструмент тиску на офіційний Київ. Наголошувалося, зокрема, що «закордонні території, населені угорцями, є частинами єдиної захищеної угорської економічної зони» (Ткач, 2018).

Від грудня 2010 р. у місті Берегово почав функціонувати офіс євродепутата від партії «Йоббік» Бейли Ковача (благодійний фонд «Приймальня незалежного депутата Європейського парламенту», який декларував допомогу «в культурній, освітній, соціальній та економічній сферах життя угорців України» та сприяв у оформленні документів на подвійне громадянство) (Угорщина має намір, 2017). На його основі було створено філію партії – «Йоббік Закарпаття» («Jobbik Kárpátalja»), яка стала інструментом інституційного закріплення впливу угорських праворадикалів у середовищі закарпатських угорців. Діяльність цієї структури поєднувала елементи культурно-просвітницької роботи з виразною політичною мобілізацією, спрямованою на формування лояльності до ідеологічних настанов партії в Угорщині. Через мережу громадських заходів, консультацій та соціальної підтримки «Йоббік Закарпаття» поширював наративи про особливий статус угорської громади регіону та необхідність її тіснішого зв'язку з «історичною батьківщиною».

Така активність угорських праворадикалів викликала занепокоєння української влади, оскільки створювала передумови для політизації етнічного питання та посилення зовнішнього впливу на внутрішньополітичні процеси в Україні. У березні 2014 р. під тиском української влади Бейла Ковач був змушений закрити свої центри.

Основна причина – заклики до «приєднання Закарпаття до складу Великої Угорщини» (Угорщина має намір, 2017).

Власне після початку російсько-української війни «Йоббік» став однією з небагатьох впливових політичних сил Угорщини, яка зайняла відверто проросійську позицію щодо подій в Україні. У публічній риторичі партії війна інтерпретувалася не як акт зовнішньої агресії проти суверенної держави, а як наслідок «геополітичного протистояння» між Росією та Заходом, у якому Україна постала радше об'єктом, ніж суб'єктом міжнародної політики. Представники «Йоббік» уникали чіткої кваліфікації дій Росії як агресії, натомість акцентували увагу на критиці євроатлантичних структур і санкційної політики ЄС.

Партія активно використовувала війну як аргумент для актуалізації питання прав угорської меншини на Закарпатті, поєднуючи безпекову риторичу з вимогами розширення культурної та політичної автономії. Члени «Йоббік» у березні 2014 р. організували демонстрації з вимогою визнати анексію Криму та захистити угорську меншину в Закарпатті, а у квітні того року здійснили демарш в Європарламенті на підтримку Росії (Метельова, 2016). Згодом депутат партії «Йоббік» Тамаш Гауді Надь, виступаючи у ПАРЄ, зазначив, що псевдореферендум у Криму «відбувся відповідно до демократичних норм» (Радикал з угорського «Йоббіка», 2014). Праворадикал, маніпулюючи фактами, зазначав: «Із 82% населення, що має право на участь у виборах, 96% проголосували за приєднання до Росії. Це реальність. Якщо ви продовжуєте йти намеченим вами шляхом, вам потрібно розраховувати на наслідки цього. Згадайте, що сталося у Белграді, Іраку, в Афганістані. Не можна йти цим шляхом. Потрібно підтримати волелюбне населення півострова Крим, та національності, які проживають на території України, так само як і закарпатських угорців, які повинні воз'єднатися з Угорщиною» (Радикал з угорського «Йоббіка», 2014).

Томаш Гауді Надь звинуватив Європу в тому, що та «не має уявлення про право нації на самовизначення»: «Ви говорите не про тих, хто живе там, а лише про територіальну цілісність, про абстрактні цінності, замість того щоб поглянути правді в очі, на те, що мільйони живуть в Україні у пригніченні, вимушено відірвані від своєї Батьківщини. Україна – штучна держава. Україна ніколи не брала участі у жодному мирному договорі, що несправедливо відривав території у сусідніх країн. Наприклад, прекрасний закарпатський край, що тисячі років перебував у складі Угорщини, де про-

живає близько мільйона русинів» (Радикал з угорського «Йоббіка», 2014).

Зауважимо, що члени партії «Йоббік», порушуючи законодавство України, брали участь у якості спостерігачів на псевдореферендумі, який провели окупанти на Кримському півострові. «Кримський народ, як і всі інші народи, має право висловлювати свою думку. В даному випадку шляхом референдуму. Цей референдум абсолютно законний. Демократія – є така річ, і народ має право визначити своє майбутнє», – зазначав, зокрема, Бейла Ковач на прес-конференції в Сімферополі (Радикал з угорського «Йоббіка», 2014).

Сприятливі умови для зміцнення своїх електоральних позицій «Йоббік» отримав під час проведення виборів до Європейського парламенту (квітень – травень 2014 р.), що проходили на загальному тлі зростання консервативних та ізоляціоністських настроїв на континенті (Федуняк, 2014). На хвилі кризи демократичних інститутів та європейської економіки партія зуміла наростити парламентський вплив, здобувши 20,54% голосів у порівнянні з 15,86% у 2010 р., фактично ставши найбільшою право радикальною партією Східної Європи (Федуняк, 2014). «Йоббік» включив до своєї передвиборчої програми ідею створення угорської автономії в Україні та навіть вимагав уведення військ ЄС на територію Закарпаття під приводом «недопущення ескалації міжетнічних конфліктів в Україні» (Федуняк, 2014).

Проаналізувавши партійні засади діяльності «Йоббіка», керівник програм Інституту політичної освіти, політолог Олександр Солонтай відзначав: «Ми маємо справу з правою ультра-силою, яка не згодна з нинішніми європейськими кордонами, пропагує націоналістично-нацистські погляди. І це не націоналістично-патріотичні погляди, а нацистські, які одну націю іншій протиставляють. Із Путіним у «Йоббіка» співпала риторика щодо України. Все, що проти України, для партії є гарним, і це тепер підіграє зв'язки з Росією» (Режим Путіна і неонацисти у Європі, 2014).

Уже влітку 2014 р. представник «Йоббік» Іштван Савой звинувачував українську владу у примусовій мобілізації населення та застерігав від збільшення в області біженців із східних областей України. «Одна з наших цілей – не допустити осідання на території угорських сіл на Україні біженців, але програма-мінімум для нас – не допустити того, щоб закарпатські солдати покидали по службі територію області насильно, а щоб вони відслужили на території регіону», – зазначав він (Корнієнко, 2014). Згодом (у вересні 2014 р.) члени партії закликали інші політичні сили Угорщини

сісти за «круглий стіл» і прийняти негайні радикальні рішення «у зв'язку з погіршенням ситуації в Україні, яка істотно загрожує безпеці і існування угорського населення Закарпаття» (Демократична спілка угорців України, 2014). Зрештою, у грудні того ж року Іштвану Савой було заборонено в'їзд на територію України (Чотирьом членам угорської партії «Йоббік», 2014).

Антиукраїнські акції партії «Йоббік» продовжувалися й у наступні роки. Зокрема у червні 2016 р. Закарпатське управління СБУ оголосило офіційне застереження жителю області Дезидерію Ковачу, який був членом угорської праворадикальної партії «Йоббік» (Білецький, 2016). Причина – підготовка на Закарпатті за посередництва лідерів цієї партії антиукраїнської акції «Повернення додому. Угорці на Верецькому перевалі», спрямованої на поширення ідеї про відокремлення Закарпаття від України. Майбутній захід в Угорщині жваво популяризували ЗМІ (Білецький, 2016).

Українська національно-патріотична спільнота Закарпаття різко засудила проведення акції, яку організувала партія «Йоббік» (Білецький, 2016). «Це просто мирний спосіб втілення імперських амбіцій щодо Закарпаття з боку Угорщини, – констатував голова ГО «Карпатська січ» Тарас Деяк. – Партія «Йоббік» своїм завданням визначає створення русинсько-угорської автономії, а надалі – відділення Закарпаття від України та приєднання області до Угорщини. Представники зазіхають на територіальну цілісність України, називаючи Закарпаття частиною «Великої Угорщини» (Білецький, 2016).

Антиукраїнська риторика партії «Йоббік» значно посилилася після прийняття нового Закону України «Про освіту» (Про освіту: Закон України, 2017), стаття сьома якого стосувалася середньої школи та національних меншин. У підсумку, офіційний Будапешт оголосив про припинення підтримки України в її євроатлантичних прагненнях і блокування вступу нашої держави до НАТО і ЄС (Ніж у спину, 2017). «Нинішня будапештська верхівка прагне покращити відносини з Москвою – Угорщина має значні економічні зв'язки з нею і зацікавлена у їхньому розвитку, – зауважували з цього приводу журналісти. – До того ж в цій країні наближаються парламентські вибори, і все більшої популярності набуває крайня націоналістична партія «Йоббік», котру підтримує Путін. А в угорському суспільстві існують реваншистські настрої, і чимало людей ностальгує за «Великою Угорщиною». Крайні націоналісти спекулюють на подібних настроях» (Ніж у спину, 2017).

Згодом Президент «Йоббіку», депутат Європарламенту Мартон Дьондьоші зауважував, що

«уряд часів президента України Петра Порошенка зробив жакливу помилку», посилюючи позиції державної української мови». «Скасування мовного закону, на нашу думку, було агресивною позицією нової влади, нового парламенту, і в більшості угорців воно залишило погані відчуття. І я тоді... був дуже засмучений і стривожений тим, що була лише одна країна, яка визнала цю проблему і була готова підтримати нас – заявами, політично, дипломатично, захищаючи також свою меншість в Україні. І це була Росія», – зазначив він (Голова угорської партії «Йоббік», 2022).

Напередодні парламентських виборів в Україні (2019 р.) окремі політичні партії Угорщини, зокрема «Йоббік», почали піднімати питання створення окремого угорського виборчого округу на Закарпатті (Притисянського). 17 травня того ж року на черговій сесії Берегівської міськради, голова найбільшої проугорської фракції Демократичної партії угорців України (ДПУУ) Кароліна Дорчі, відома своєю антиукраїнською позицією, планувала зачитати звернення депутатів до ЦВК щодо створення Притисянського угорського виборчого округу на Закарпатті (Угорський виборчий округ, 2019). Однак, за відсутності кворуму, сесія міськради так і не відбулася (Угорський виборчий округ, 2019). Українська сторона розцінювала подібний крок як «початковий етап проекту створення Притисянської угорської автономії на території Закарпаття з центром у місті Берегово» (Угорський виборчий округ, 2019).

Подібну ідею підтримував як офіційний Будапешт, так і праворадикальні партії. Зокрема у травні 2019 р. один із лідерів партії «Йоббік» Томаш Шнайдер під час відвідувань з приватним візитом Берегівського району Закарпатської області заявив про підтримку «автономії регіону» від Києва». Політик зауважував, що у довгостроковій перспективі «було б гарним рішенням» якби Закарпаття змогло отримати автономію, щоб «вирішувати найважливіші питання одразу на місці, а не чекати, коли надійде чергове рішення від Києва» (Котенко, 2019).

29 травня 2020 р. міністри закордонних справ України та Угорщини Дмитро Кулеба і Петер Сіятро заявили про домовленість щодо створення «Угорського району» на базі Берегівського району Закарпаття (Томенко, 2024). Тоді, за твердженням експертів, уперше офіційна влада Угорщини почала реалізацію програми партії «Йоббік», яка активно пропагувала проект створення «Угорського Закарпаття» (Томенко, 2024).

Загалом, напередодні повномасштабного вторгнення Росії на територію України, партія «Йоб-

бік» пропагувала концепцію так званого «рівно-віддаленого» курсу між Росією та Заходом, який на практиці тяжів до релятивізації російської відповідальності за ескалацію безпекової ситуації у Східній Європі. У партійних заявах і програмних документах простежувалося послідовне заперечення необхідності активної підтримки України з боку ЄС і НАТО, що обґрунтовувалося риторикою «національних інтересів Угорщини» та захисту угорської меншини за кордоном. Водночас «Йоббік» акцентував на неприйнятності санкцій проти Росії, трактуючи їх як шкідливі для угорської економіки та такі, що нібито поглиблюють конфлікт. Члени партії констатували:

- «Захід» несе відповідальність за війну, порушуючи російську «сферу інтересів»;
- «Захід» озброює Україну та спричиняє серйозну економічну кризу, «відкидаючи мир» і запроваджуючи санкції проти РФ;
- «Захід» переживає кризу ідентичності, а також веде «обмін населенням», приймаючи мігрантів-чужинців (How Orbán, 2024).

Аналітики пояснювали популярність в угорському суспільстві подібних меседжів відсутністю системних знань про історію України. «До 2022 року про Україну взагалі майже не писали в ЗМІ, окрім тем, пов'язаних з меншиною на Закарпатті. Та й загалом в угорському суспільстві, у експертів та у політиків немає системних знань про найбільшого сусіда, – зауважували українські експерти. – А брак знань створює найкраще поле для міфів і маніпуляцій – їх щодо України більш ніж достатньо. Причому до їх створення та нагнітання спільно доклалися і Росія, і суто угорські політичні гравці». Серед найбільш поширених тогочасних міфів, які широко поширювали й угорські праворадикали, – міф про «штучну державу», «сумнівне існування української нації», «зовнішнє управління на Україні», «прихід до влади в Україні нацистів», «громадянську війну на Україні» (Тужанський, 2023).

«Варто пам'ятати: мрії так чи так повернути до складу Угорщини Закарпаття, яке колись було частиною угорської держави і де нині проживає чисельна угорська меншина – це не «ексклюзив» Орбана, «Фідес» чи ультраправої партії «Йоббік», – писали українські ЗМІ. – Насправді, це «блакитна мрія» усіх угорських політичних сил (інша справа, що не всі вважають цю мету практично досяжною або важливішою за дружні стосунки з Україною)» (Вибори в Угорщині, 2018).

Після повномасштабного вторгнення Росії на територію України (2022 р.) ставлення партії «Йоббік» до Української держави трансформу-

валосся. Свідчення цьому – інтерв'ю президента партії, євродепутата Мартона Дьондьоші, в якому він констатував: «Україна – це сусід Угорщини, який вирішив, що хоче належати до Заходу, мати західні цінності, бути демократією і ринковою економікою. Словом, обрати Європу замість Росії та Азії. Але цей вибір України переріс у жадливу агресивну війну, яку розв'язала Росія. І не може бути жодного питання про те, на чий стороні ми у цьому конфлікті. Ми маємо допомогти Україні, як можемо» (Свириденко, 2022). Президент «Йоббіку» констатував, що «хоча Віктор Орбан голосує на підтримку санкцій у Раді ЄС, публічно він висловлюється проти» (Свириденко, 2022).

Висновки. Упродовж досліджуваного періоду (2014–2022 рр.) угорська партія «Йоббік» послідовно відстоювала проросійські наративи, в основі яких заперечення / свідомо релятивізація російської

збройної агресії проти України та перекладання відповідальності за ескалацію конфлікту на Захід та, загалом, євроатлантичні інституції. Водночас українська тематика активно використовувалася для просування власного порядку денного, насамперед у контексті захисту прав угорської меншини на Закарпатті. Партія послідовно апелювала до ідеї культурної, а подекуди й політичної автономії угорців України, що створювало додаткові лінії напруження у двосторонніх відносинах. Антиукраїнська риторика поєднувалася з критикою санкційної політики ЄС проти Росії, яку партія вважала «шкідливою» та «неефективною». Тільки після початку повномасштабного вторгнення (2022 р.) ставлення партії до російсько-української війни трансформувалося – у публічній риторичі «Йоббік» з'явилися обережні формулювання щодо необхідності припинення бойових дій та засудження насильства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецький П. «Велику Угорщину» на Закарпаття не пустили. URL: <https://wz.lviv.ua/statti/173395-velyku-uhorshchynu-na-zakarpattia-ne-pustuly> (дата звернення: 10.11.2025).
2. Вибори в Угорщині: коли Україні стане до них байдуже. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2439118-vibori-v-ugorsini-koli-ukraini-stane-do-nih-bajduze.html> (дата звернення: 11.11.2025).
3. Голова угорської партії «Йоббік» попросив вибачення за поїздки на Донбас і заявив, що тепер цілком на боці України. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/worldnews/glava-ugorskoji-partiji-jobbik-vibachivsja-za-poizdku-na-donbas-i-zajaviv-shcho-teper-povnistju-na-botsi-ukrajini-1639060.html> (дата звернення: 11.11.2025).
4. Демократична спілка угорців України готова на співпрацю з радикальним «Йоббіком». URL: https://mukachevo.net/news/demokratychna-spilka-uhortsiv-ukrayiny-hotova-na-spivpratsiu-z-radikalnym-yobbikom_98475.html (дата звернення: 11.11.2025).
5. Корнієнко А. Закарпатський сепаратизм. URL: https://lb.ua/society/2014/12/09/288637_zakarpatkiy_separatizm.html (дата звернення: 9.11.2025).
6. Котенко Т. Лідер угорської партії «Йоббік» пообіцяв Закарпаттю автономію. URL: <https://glavcom.ua/news/lider-ugorskoji-partiji-yobbik-poobicyav-zakarpatyu-avtonomiyu--592295.html> (дата звернення: 9.11.2025).
7. Метельова Т. Країни Центральної Європи і міжнародна безпека: спільне й відмінне в українському питанні. URL: <https://ivinas.gov.ua/en/publications-main/articles-main/krainy-tsentralnoi-yevropy-i-mizhnarodna-bezpeka-spilne-i-vidminne-v-ukrainskomu-pytanni-en.html> (дата звернення: 10.11.2025).
8. Миронко Б., Юрченко О. Триумф мініпутіних у Європі: що несуть Україні результати виборів в Угорщині та Сербії? URL: <https://adastra.org.ua/blog/triumf-miniputinih-u-yevropi-sho-nesut-ukrayini-rezultati-vivoriv-v-ugorshini-ta-serbii/> (дата звернення: 10.11.2025).
9. Ніж у спину. URL: <https://chas.cv.ua/politics/42042-nzh-u-spinu.html> (дата звернення: 10.11.2025).
10. Остапєць Ю., Радько А. Вплив парламентських виборів в Угорщині 2022 року на акторний склад та конфігурацію партійної системи. URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/32/13.pdf> (дата звернення: 10.11.2025).
11. Про освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page#Text> (дата звернення: 10.11.2025).
12. Радикал з угорського «Йоббіка», що має приймальню в Берегові, підтримав референдум в Криму. URL: <https://zakarpatya.net.ua/News/121348-Radykal-z-uhorsko-ho-Iobbika-shcho-maie-pryimalniu-v-Berehovi-pidtrymav-referendum-v-Krymu> (дата звернення: 11.11.2025).
13. Режим Путіна і неонацисти у Європі знайшли спільну мову щодо України? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25368686.html> (дата звернення: 11.11.2025).
14. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи. Львів, 2016. 548 с.
15. Сидоренко С. «Я виступав проти України у співпраці з Росією, і це була помилка». Інтерв'ю глави партії «Йоббік». URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2022/12/3/7151805/> (дата звернення: 9.11.2025).
16. Смишляєв С. Лідер угорського «Йоббіка» вибачився перед Україною. URL: <https://www.dw.com/uk/lider-ugorskoji-partiji-jobbik-vibacivsja-za-poizdku-v-dnr-u-2015-roci/a-63975592> (дата звернення: 11.11.2025).
17. Ткач Д. Влада та опозиція в Угорщині – зміна облич чи зміна курсу? URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/tkach_vlada.pdf (дата звернення: 8.11.2025).
18. Томенко М. План мирного захоплення нашого Закарпаття: як «Угорське Закарпаття» з Йоббік-програми перейшло до 11 вимог Orbana. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/plan-mirnogo-zahoplennya-nashogo-zakarpatya-yak-ugorske-zakarpatya-z-jobbik-programi-perejshlo-do-11-vimog-orbana.htm> (дата звернення: 11.11.2025).

19. Тужанський Д. Гра на межі ворожнечі: як Угорщина радикалізує суспільство для перемоги чинної влади. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/08/28/7069912/> (дата звернення: 10.11.2025).
20. Тужанський Д. Міністерство правди Орбана. Як працює антиукраїнська та антизахідна пропаганда в Угорщині. URL: <https://detector.media/infospace/article/211803/2023-05-26-ministerstvo-pravdy-orbana-yak-pratsyuie-antyukrainska-ta-antyzakhidna-propaganda-v-ugorshchyni/> (дата звернення: 8.11.2025).
21. Угорська націоналістична партія Jobbik проводить форум на Закарпатті. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/115468-Uhorska-natsionalistychna-partiia-Jobbik-provodyt-forum-na-Zakarpatti> (дата звернення: 11.11.2025).
22. Угорський виборчий округ на Закарпатті: головні небезпеки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/2704913-ugorskiy-viborcij-okrug-na-zakarpatti-golovni-nebezpeki.html> (дата звернення: 10.11.2025).
23. Угорські ультраправі, які хочуть відібрати Закарпаття, пройшли в Європарламент. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1667141-ugorski-ultrapravi-yaki-hochut-vidibrati-zakarpattya-proyshli-v-e-vroparlament_1941970.html (дата звернення: 11.11.2025).
24. Угорщина має намір легально відібрати Закарпаття. URL: <https://www.volynnews.com/news/policy/uhorshchyna-planuye-lehalno-vidibraty-zakarpattia-infohrafika/> (дата звернення: 8.11.2025).
25. Федуняк С. Праворадикальні сили Європи як інструмент реалізації «доктрини Путіна». URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/pravoradikalni-sili-ievropi-yak-instrument-realizaciyi-doktrini-putina> (дата звернення: 9.11.2025).
26. Чотирьом членам угорської партії «Йоббік» заборонили в'їзд в Україну – СБУ. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26762357.html> (дата звернення: 9.11.2025).
27. Boros T., Bíró-Nagy A. Jobbik going mainstream: strategy shift of the far right in Hungary. URL: https://www.researchgate.net/profile/Andras-Biro-Nagy/publication/306031739_Jobbik_going_mainstream_Strategy_shift_of_the_far_right_in_Hungary/links/57ab566d08ae7a6420bf8cee/Jobbik-going-mainstream-Strategy-shift-of-the-far-right-in-Hungary.pdf (дата звернення: 10.11.2025).
28. How Orbán built a propaganda empire for Hungarians abroad, including Transcarpathia. URL: <https://eac.org.ua/en/news/how-orban-built-a-propaganda-empire-for-hungarians-abroad-including-transcarpathia/> (дата звернення: 10.11.2025).

REFERENCES

1. Biletskyi, P. (2016). «Velyku Uhorschynu» na Zakarpattia ne pustuly [«Greater Hungary was not allowed into Transcarpathia»]. URL: <https://wz.lviv.ua/statti/173395-velyku-uhorshchynu-na-zakarpattia-ne-pustuly> (data zvernennia: 10.11.2025). [in Ukrainian]
2. Vybori v Uhorschyni: koly Ukraini stane do nih baiduzhe [Elections in Hungary: when Ukraine will stop caring] (2018). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2439118-vybori-v-ugorsini-koli-ukraini-stane-do-nih-bajduze.html> (data zvernennia: 11.11.2025). [in Ukrainian]
3. Holova uhorskoj partiji «Yobbik» poprosyv vybachenya za poizdku na Donbas i zayavyv, shcho teper tsilkom na batsi Ukraini [The head of the Hungarian party «Jobbik» apologized for the trip to Donbas and declared that he is now fully on Ukraine's side] (2022). URL: <https://gordonua.com/ukr/news/worldnews/glava-ugorskoj-partiji-jobbik-vibachivsja-za-pojizdku-na-donbas-i-zajavyv-shcho-teper-povnistju-na-botsi-ukrajini-1639060.html> (data zvernennia: 11.11.2025). [in Ukrainian]
4. Demokratychna spilka uhortsiv Ukrainy hotova na spivpratsyu z radykalnym «Yobbikom» [The Democratic Union of Hungarians in Ukraine is ready to cooperate with the radical «Jobbik»] (2014). URL: https://mukachevo.net/news/demokratychna-spilka-uhortsiv-ukrayiny-hotova-na-spivpratsiu-z-radykalnym-yobbikom_98475.html (data zvernennia: 11.11.2025). [in Ukrainian]
5. Korniienko, A. (2014). Zakarpatskyi separatizm [Transcarpathian separatism]. URL: https://lb.ua/society/2014/12/09/288637_zakarpatskiy_separatizm.html (data zvernennia: 9.11.2025). [in Ukrainian]
6. Kotenko, T. Lider uhorskoj partiji «Yobbik» poobitsiav Zakarpattiu avtonomiyu [The leader of the Hungarian party «Jobbik» promised autonomy to Transcarpathia] (2019). URL: <https://glavcom.ua/news/lider-ugorskoj-partiji-jobbik-poobicyav-zakarpattiu-avtonomiyu--592295.html> (data zvernennia: 9.11.2025). [in Ukrainian]
7. Metelova, T. (2016). Krayiny Tsentralnoi Yevropy i mizhnarodna bezpeka: spilne i vidmine v ukrainskomu pytanni [Central European countries and international security: commonalities and differences in the Ukrainian question]. URL: <https://ivinas.gov.ua/en/publications-main/articles-main/krayiny-tsentralnoi-yevropy-i-mizhnarodna-bezpeka-spilne-i-vidminne-v-ukrainskomu-pytanni-en.html> (data zvernennia: 10.11.2025).
8. Myronko, B., Yurchenko, O. Triumf miniputinikh u Yevropi: shcho nesut Ukraini rezultaty vyboriv v Uhorschyni ta Serbii? [Triumph of mini-Putins in Europe: what the results of elections in Hungary and Serbia bring to Ukraine?] (2022). URL: <https://adastra.org.ua/blog/triumf-miniputinuh-u-yevropi-sho-nesut-ukrayini-rezultati-vyboriv-v-ugorshini-ta-serbii> (data zvernennia: 10.11.2025). [in Ukrainian]
9. Nizh u spynu [A knife in the back] (2017). URL: <https://chas.cv.ua/politics/42042-nzh-u-spinu.html> (data zvernennia: 10.11.2025). [in Ukrainian]
10. Ostapets, Yu., Radko, A. (2023). Vplyv parlamentskykh vyboriv v Uhorschyni 2022 roku na aktornyi sklad ta konfiguracyu partiinoi systemy [The impact of the 2022 parliamentary elections in Hungary on the actor composition and configuration of the party system]. URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/32/13.pdf> (data zvernennia: 10.11.2025). [in Ukrainian]
11. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine] (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page#Text> (data zvernennia: 10.11.2025). [in Ukrainian]
12. Radykal z uhorskoho «Yobbika», shcho maie prymalniu v Berehovi, pidtrymav referendum v Krymu [A radical from the Hungarian «Jobbik» who has a reception office in Berehove supported the referendum in Crimea] (2014). URL:

<https://zakarpattia.net.ua/News/121348-Radykal-z-uhorskoho-Iobbika-shcho-maie-pryymalniu-v-Berehovi-pidtrymav-referendum-v-Krymu> (data zvernennia: 11.11.2025). [in Ukrainian]

13. Rezhym Putina i neonatsysty u Yevropi znayshly spilnu movu shchodo Ukrainy? [Putin's regime and neo-Nazis in Europe found a common language regarding Ukraine?] (2014). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25368686.html> (data zvernennia: 11.11.2025). [in Ukrainian]

14. Romanyuk, A., Lytvyn, V. (2016). Porivnialnyi analiz politychnykh instytutiv krain Vyshehradskoi hrupy ta inshykh krain Tsentralno-Skhidnoi Yevropy [Comparative analysis of political institutions of the Visegrad Group countries and other Central and Eastern European countries]. Lviv. 548 s. [in Ukrainian]

15. Sydorenko, S. (2022). «Ya vystupav proty Ukrainy u spivpratsi z Rosiyeyu, i tse bula pomylka». Interv'yu hlavy partii «Yobbik» [«I opposed Ukraine in cooperation with Russia, and it was a mistake». Interview with the head of the «Jobbik» party]. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/interview/2022/12/3/7151805/> (data zvernennia: 9.11.2025). [in Ukrainian]

16. Smyshlyayev, S. (2015). Lider uhorskoho «Yobbika» vybachenysya pered Ukrainoyu [The leader of Hungarian «Jobbik» apologized to Ukraine]. URL: <https://www.dw.com/uk/lider-ugorskoi-partii-jobbik-vibacivsa-za-poizdku-v-dnr-u-2015-roc/a-63975592> (data zvernennia: 11.11.2025). [in Ukrainian]

17. Tkach, D. (2018). Vlada ta opozytisiya v Uhorschyni – zmina oblych chy zmina kursu? [Power and opposition in Hungary – change of faces or change of course?]. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/tkach_vlada.pdf (data zvernennia: 8.11.2025). [in Ukrainian]

18. Tomenko, M. (2024). Plan myrnoho zakhoplennya nashoho Zakarpattia: yak «Uhorske Zakarpattia» z Yobbik-prohramy pereyshlo do 11 vymoh Orbana [Plan for the peaceful capture of our Transcarpathia: how «Hungarian Transcarpathia» from Jobbik program turned into 11 demands of Orban]. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/plan-mirnogo-zahoplennya-nashogo-zakarpattia-yak-ugorske-zakarpattia-z-jobbik-programi-perejshlo-do-11-vimog-orbana.htm> (data zvernennia: 11.11.2025). [in Ukrainian]

19. Tuzhanskyi, D. (2017). Hra na mezi vorozhnechi: yak Uhorschyna radykalizuye suspilstvo dlya peremohy chynnoi vlady [Playing on the edge of hostility: how Hungary radicalizes society to win the current government]. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/08/28/7069912/> (data zvernennia: 10.11.2025). [in Ukrainian]

20. Tuzhanskyi, D. (2023). Ministerstvo pravdy Orbana. Yak pratsyuie antyukrainska ta antyzakhidna propaganda v Uhorschyni [Orban's Ministry of Truth: How anti-Ukrainian and anti-Western propaganda works in Hungary]. URL: <https://detector.media/infospace/article/211803/2023-05-26-ministerstvo-pravdy-orbana-yak-pratsyuie-antyukrainska-ta-antyzakhidna-propaganda-v-ugorschyni/> (data zvernennia: 8.11.2025). [in Ukrainian]

21. Uhorska natsionalistychna partiya Jobbik provodyt forum na Zakarpatti [Hungarian nationalist party Jobbik holds a forum in Transcarpathia] (2013). URL: <https://zakarpattia.net.ua/News/115468-UHORSKA-natsionalistychna-partiia-Jobbik-provodyt-forum-na-Zakarpatti> (data zvernennia: 11.11.2025). [in Ukrainian]

22. Uhorskyi vyborchyi okruh na Zakarpatti: holovni nebezpeky [Hungarian electoral district in Transcarpathia: main dangers] (2019). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-elections/2704913-ugorskij-viborcij-okrug-na-zakarpatti-golovni-nebezpeki.html> (data zvernennia: 10.11.2025). [in Ukrainian]

23. Uhorski ultrapravi, yaki hochut vidibraty Zakarpattia, proyshly v Yevroparlament [Hungarian ultra-rights who want to take Transcarpathia passed into the European Parliament] (2014). URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1667141-ugorski_ultrapravi_yaki_hochut_vidibraty_zakarpattia_proyshli_v_e_vroparlament_1941970.html (data zvernennia: 11.11.2025). [in Ukrainian]

24. Uhorschyna maie namir lehalno vidibraty Zakarpattia [Hungary intends to legally take Transcarpathia] (2017). URL: <https://www.volynnews.com/news/policy/uhorschyna-planuye-lehalno-vidibraty-zakarpattia-INFOGRAFIKA/> (data zvernennia: 8.11.2025). [in Ukrainian]

25. Fedunyak, S. Pravoradikalni syly Yevropy yak instrument realizatsiyi «doktryny Putina» [Far-right forces in Europe as an instrument of Putin's doctrine] (2014). URL: <https://www.wilsoncenter.org/article/pravoradikalni-sili-ievropi-yak-instrument-realizatsiyi-doktrini-putina> (data zvernennia: 9.11.2025). [in Ukrainian]

26. Chotyrom chlenam uhorskoj partii «Yobbik» zaborynyly v'їzd v Ukrainu – SBU [Four members of the Hungarian party «Jobbik» were banned from entering Ukraine – SBU] (2014). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26762357.html> (data zvernennia: 9.11.2025). [in Ukrainian]

27. Boros, T., Bíró Nagy, A. (2022). Jobbik going mainstream: strategy shift of the far right in Hungary. URL: https://www.researchgate.net/profile/Andras-Biro-Nagy/publication/306031739_Jobbik_going_mainstream_Strategy_shift_of_the_far-right_in_Hungary/links/57ab566d08ae7a6420bf8cee/Jobbik-going-mainstream-Strategy-shift-of-the-far-right-in-Hungary.pdf (data zvernennia: 10.11.2025).

28. How Orbán built a propaganda empire for Hungarians abroad, including Transcarpathia (2024). URL: <https://eac.org.ua/en/news/how-orban-built-a-propaganda-empire-for-hungarians-abroad-including-transcarpathia/> (data zvernennia: 10.11.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 10.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025